

Vårt Dnr: E-20180426-1

Vår ref: Inger Svedmyr

Finansdepartementet,

Er referens:

fi.remissvar@regeringskansliet.se

fi.df.remiss@regeringskansliet.se

Diarienummer: Fi2018/00106/DF

Yttrande över remissen: Remiss av slutbetänkandet reboot – omstart för den digitala förvaltningen (SOU 2017:114)

1 Sammanfattning

Personer med funktionsnedsättningen elöverkänslighet är särskilt berörda när det gäller alla aspekter av ”digitalisering” av samhällsfunktioner. Nästan utan undantag medför sådana förändringar kraftiga försämringar av tillgängligheten med allvarliga konsekvenser för exempelvis hälsa, personlig säkerhet och möjlighet till deltagande i samhället.

Hela utredningen är skriven från ett myndighetsperspektiv, där man även tillgodoser en del av ”marknadens” önskemål. Användarperspektivet saknas helt.

Särskilt allvarligt är det att funktionsrättsaspekten inte finns med.

Vi ställer oss helt bakom Funktionsrätt Sveriges remissyttrande.

2 Bakgrund

Elöverkänsligas Riksförbund är en handikapporganisation som organiserar personer med funktionsnedsättningen elöverkänslighet.

Förbundet är medlem i Funktionsrätt Sverige som organiserar 41 funktionsrättsförbund.

Förbundet har för närvarande drygt 2300 medlemmar.

Enligt Miljöhälsorapporten 2009 från Socialstyrelsen är 3,2 % av den vuxna befolkningen elöverkänsliga. Det motsvarar över 300 000 personer. Cirka 0,4 % är svårt drabbade. Elöverkänslighet är en erkänd funktionsnedsättning och elöverkänsliga omfattas av ”Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken” antagen av riksdagen den 11 maj år 2000.

I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som EU har antagit och Sverige ratificerat är det ”universellt utformade samhället” en central utgångspunkt.

Elöverkänsligas Riksförbund _____ **Medlem i Funktionsrätt Sverige**

Post- och Besöksadress	Telefon	Fax	E-post	Org.nr.	Plusgiro	Bankgiro
Blåsutvägen 53 121 36 JOHANNESHÖV Stockholm	08-712 90 65	08-712 89 48	info@eloverkanslig.org	812400-9484	67 84 45-8	788-2970

De kraftiga utbyggnaden av trådlös teknik de senaste 20 åren har medfört en mycket försämrad tillgänglighet i hela samhället för elöverkänsliga. Detta har skett trots att allt fler varningssignaler kommer från olika håll, såsom resolutioner och deklARATIONER från internationella organ (se nedan), i form av forskningsrapporter och inte minst, de drabbades dokumenterade erfarenheter. Resolution 1815 (2011)¹ från Europarådet uppmanar medlemsländerna bland annat att:

8.1.4. ägna särskild uppmärksamhet åt elöverkänsliga människor som lider av ett syndrom som medför överkänslighet mot elektromagnetiska fält och införa särskilda åtgärder för att skydda dem, inklusive att inrätta strålningsfria zoner som inte täcks av trådlösa nätverk;

Fler angelägna råd återfinns i den kompletta resolutionstexten (svensk översättning bifogas).

Den 31 maj 2011 tillkännagav WHO:s cancerforskningsorgan IARC att de beslutat att klassificera radiofrekventa elektromagnetiska fält, som de långt tidigare gjort med lågfrekventa magnetfält, såsom "Class 2B carcinogen", det vill säga som möjligen cancerframkallande, i samma grupp som DDT och bly².

Den 11 maj 2015 lämnade 190 forskare från 39 länder in en uppmaning till FN, FN:s medlemsstater och Världshälsoorganisationen (WHO) där man begär att de [FN] antar mer skyddande riktlinjer för exponering för elektromagnetiska fält (EMF) och trådlös teknik, med hänsyn till allt starkare bevis för risker.

Forskarna bakom "International EMF Scientist Appeal"³, uppmanar generalsekreteraren och FN-anslutna organ att främja förebyggande åtgärder för att begränsa EMF-exponeringar och att utbilda allmänheten om hälsoriskerna, i synnerhet för barn och gravida kvinnor.

---

1 Resolution 1815 (2011) länk till originaltext på engelska:
<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewPDF.asp?FileID=17994&lang=en>

2 Meddelande om IARC:s (International Agency for Research on Cancer) klassificering av radiofrekventa fält inklusive de som kommer ifrån moderna kommunikationsutrustning och mobiltelefoner som möjligen cancerframkallande, länk till IARC:s meddelande: http://www.iarc.fr/en/media-centre/pr/2011/pdfs/pr208_E.pdf

3 Länk till pressmeddelandet: i original på engelska:
https://emfscientist.org/images/docs/EMF_Scientist_Press_Release_5-1-2015.pdf
Svensk översättning: https://emfscientist.org/images/docs/transl/Swedish_EMF_Scientist_Appeal_2015.pdf

3 Våra synpunkter på remissen

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
24	<i>Statlig elektronisk identitetshandling</i> <i>"Den statliga elektroniska identitetshandlingen ska utfärdas samtidigt med en statlig fysisk identitetshandling."</i> Det finns många personer med funktionsnedsättningen elöverkänslighet eller andra funktionsnedsättningar av speciell art som aldrig kommer att kunna begagna sig av en elektroniska identitetshandling. Samhället måste anpassas till och hantera detta faktum.
24	<i>Gränsöverskridande användning av elektroniska identitetshandlingar</i> Här är det viktigt att i GDPR -reglernas anda se till att skydda och garantera att svenska personuppgifter inte "läcker ut*" och används på ett sätt som ägaren av personuppgifterna inte uttryckligt givit sitt medgivande till.
25	<i>Mina meddelanden</i> <i>"Dessutom bör infrastrukturen öppnas upp för privata aktörer som avsändare, vilket också bör regleras i lag."</i> Detta ser vi som mycket riskfyllt ! Även om en elöverkänslig person är lindrigt drabbad och kan använda tjänsten med t ex "elsanerad dator" kan nedsatt kognitiv förmåga på grund av bruket av nämnda utrustning göra att man kan missta meddelanden från privata företag för samhällsinformation och på grund av detta luras att agera på ett sätt som går emot individens egna önskemål/intresse – bara för att man tror att man "måste lyda" eller att det är en rekommendation från myndighet. Privat e-post är en mycket lämpligare kanal för marknadsföring och dylikt. Man kan jämföra med bankers interna e-post/meddelandefunktioner. Denna slutna kanal ger ett fullt förtroende i båda riktningar: kunden vet att det bara är den egna banken som kommunicerar och banken vet att "jag är jag".
27	<i>Författningsförslag</i>
27	<i>1.1 Förslag till lag om statlig elektronisk identitetshandling</i>

Sida	Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil
27	<p><i>3§ [...] Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om att lägga till andra uppgifter om en individ i den elektroniska identitetshandlingen.</i></p> <p>Detta verkar mycket rättsosäkert – och inte följa GDPR:s intentioner om att skydda individens rätt till sina personuppgifter.</p>
28	<p><i>5 § En statlig elektronisk identitetshandling ska finnas på de fysiska identitetshandlingar som regeringen bestämmer.</i></p> <p>Det måste vara möjligt att identifiera sig utan elektroniska hjälpmedel, annars ställs en grupp som består av personer med svår funktionsnedsättning utanför samhället.</p> <p>Identitetshandlingen får ej vara utförd så att den avger några som helst elektromagnetiska emissioner.</p>
28	<p><i>§7 [...]</i></p> <p><i>”Sökanden är skyldig att inställa sig personligen”</i></p> <p>I många fall är det inte möjligt för vissa personer med funktionsnedsättning att besöka den myndighet som utfärdar eller lämnar ut handlingen. Detta på grund av att lokalen inte är tillgänglig för personen med funktionsnedsättning. Det kan vara synliga fysiska hinder i miljön eller elektromagnetiska fält eller doft/kemikalier som omöjliggör ett besök. Det måste i sådana fall antingen vara möjligt att få handlingen utlämnad via t ex lantbrevbärare, eller att en tjänsteman eller annat ombud gör ett hembesök och lämnar över handlingen. Vid detta överlämnande måste all hänsyn tas till den individens behov så att man kan klara överlämnandet utan problem. T ex kan det medföra att varken dator eller mobil utrustning får tas med till bostaden.</p>
31	1.2 Förslag till lag om infrastruktur för elektronisk identifiering och kvalitetsmärket Svensk elektronisk identitetshandling
31	<p>2§</p> <p><i>3. fysisk bärare: en fysisk identitetshandling, en koddosa eller liknande,</i></p> <p>Vi vill åter poängtera att det alltid måste vara möjligt att identifiera sig utan ”elektronik”, t ex med ett fysiskt ID-kort liknande dagens körkort.</p>
33	<p>Modell för dialogruta med valbara elektroniska identitetshandlingar</p> <p>I anslutning till sådan information bör även framgå hur man ska förfara om man på grund av sin funktionsnedsättning är ur stånd att använda elektronisk identifiering, t ex om man har bett en assistent, anhörig eller god man att undersöka hur man får tillgång</p>

Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

---

till en viss tjänst, exempelvis vård eller omsorg i någon form.

Det kan göras med en ruta/länk med texten: - Jag saknar elektronisk identitetshandling.

---

33 [...]

15 § Statliga myndigheter, kommuner och landsting ska använda modellen för dialogruta med valbara elektroniska identitetshandlingar i de e-tjänster där den statliga myndigheten, kommunen eller landstinget kräver att individen ska identifiera sig elektroniskt.

Det ska alltid vara möjligt att få tillgång till en viss tjänst utan elektronisk identitetshandling. Om tjänsten t ex avser tillgång till information i ett visst ärende måste det alltid gå att beställa ut denna information antingen brevlades eller per telefon.

---

35 **1.3 Förslag till lag om infrastruktur för digital post**

---

36 **Om rätten att få meddelande från myndighet via infrastrukturen**

Det är viktigt att detta förblir en rättighet – och inte en skyldighet. Det måste alltid vara möjligt att kommunicera och erhålla information från samhällsfunktioner som kommuner, landsting, statliga och andra myndigheter på konventionellt sätt via brev och telefon.

---

37 **Ändamål**

---

37 [...]

10 § Personuppgifter som behandlas eller har behandlats enligt 9 § får även behandlas om det behövs för att fullgöra uppgiftslämnande i överensstämmelse med lag eller förordning.

I ett enskilt fall får personuppgifter som behandlas eller har behandlats enligt 9 § även behandlas för att tillhandahålla information för något annat ändamål än det som anges, under förutsättning att ändamålet inte är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Vi anser att detta kan riskera att missbrukas. Ny behandling av personuppgifter bör kräva ett nytt medgivande från individen.

37-38 [...]**11 § [...] 12 § 13 §**

Vidare får privata utförare av kommunala angelägenheter ansluta sig som avsändare enligt vad som föreskrivs i denna lag. [...] företag och organisationer som utför en uppgift av allmänt intresse [...]

Sida   Underlag/referens med *kursiv stil*, våra kommentarer med *rak stil*

Det finns problem med att ansluta privata företag till vad som av allmänheten uppfattas som en myndighetsplattform. Det kan ge oönskad legitimitet åt de företag som ansluter sig -- risken finns att de uppfattas som en myndighet, vilket kan leda till ännu fler missuppfattningar och felaktiga beslut som går ut över den enskilde.

Om privata aktörer tillåts skicka meddelanden till "Min myndighetspost" förfelas hela idén.

Tvärtom måste den enskilde kunna lita på att all post kommer från myndigheter och att mängden meddelanden, för att det ska vara hanterligt och överblickbart, hålls nere.

---

437   **22.4 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet**

Myndighetsposttjänsten måste vara tillgänglig även för personer som inte tål mikrovågsstrålning. All trådlös teknik såsom mobiltelefoner, surfplattor och bärbara datorer avger mikrovågor som en nödvändig del av sin "trådlöshet".

Det är mycket svårt att se att kan vara möjligt för en elöverkänslig person att begagna sig av en form av tjänst/funktion/identifiering som kräver biometri för att fungera.

I sådana fall måste utföraren av tjänsten erbjuda alternativ som inte innebär exponering för mikrovågor eller andra elektromagnetiska fält. För att använda identifiering med hjälp av fingeravtryck används idag mobiltelefoner. Den elöverkänslige som inte tål mobilstrålningen stängs alltså ute.

Hela utredningen är skriven från ett myndighetsperspektiv, där man även tillgodoser en del av "marknadens" önskemål. Användarperspektivet saknas helt. Särskilt allvarligt är det att funktionsrättsaspekten inte finns med.

Här är det nödvändigt med en förnyad insats!

För Elöverkännligas Riksförbund:

Inger Svedmyr, sakkunnig och Per Segerbäck, sakkunnig

Bilaga: Resolution 1815 (2011) från Europarådet i svensk översättning (PDF)